HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

DAVLAT TOMONIDAN YOSHLAR INTELLEKTUAL SALOHIYATINI YUKSALTIRISH ZARURATI

Isomiddinov Azizbek Abdumajidovich
O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Farg‘ona akademik litseyi
Huquqiy va ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi boshlig‘i,
falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
ORCID: 0009-0009-8699-7940
E-mail: azizbekisomiddinov98@gmail.com
doi:https://doi.org/10.5281/zenodo.23762758

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy mohiyati, davlat va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati hamda uni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Yoshlarning intellektual salohiyati inson kapitali va intellektual kapitalning muhim tarkibiy qismi sifatida ko‘rib chiqilib, uning shakllanishiga ta’sir etuvchi ta’limiy, ijtimoiy, madaniy va institutsional omillar yoritiladi. Shuningdek, mustaqil fikrlash, tanqidiy tahlil, ijodkorlik, axborot bilan ishlash va ijtimoiy mas’uliyat ko‘nikmalarini rivojlantirishda davlat yoshlar siyosati, ta’lim muassasalari, oila va mahalla hamkorligining o‘rni ochib beriladi. Maqolada yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirish mamlakatning innovatsion rivojlanishi, samarali davlat boshqaruvi va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash bilan uzviy bog‘liqligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: yoshlar, intellektual salohiyat, inson kapitali, intellektual kapital, davlat yoshlar siyosati, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, ta’lim, innovatsiya, ijtimoiy-madaniy omillar.

НЕОБХОДИМОСТЬ ПОВЫШЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА МОЛОДЕЖИ ГОСУДАРСТВОМ

Аннотация: В статье анализируются социально-философская сущность повышения интеллектуального потенциала молодежи, его значение для развития государства и общества, а также приоритетные направления его совершенствования. Интеллектуальный потенциал молодежи рассматривается как важная составляющая человеческого и интеллектуального капитала. Раскрываются образовательные, социальные, культурные и институциональные факторы, влияющие на его формирование. Особое внимание уделяется роли государственной молодежной политики, образовательных учреждений, семьи и махалли в развитии самостоятельного и критического мышления, творческих способностей, информационной грамотности и социальной ответственности молодежи. Обосновывается взаимосвязь интеллектуального развития молодых людей с инновационным развитием страны, эффективностью государственного управления и подготовкой конкурентоспособных кадров.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Ключевые слова: молодежь, интеллектуальный потенциал, человеческий капитал, интеллектуальный капитал, государственная молодежная политика, критическое мышление, творчество, образование, инновации, социокультурные факторы.

THE NEED FOR THE STATE TO ENHANCE THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF YOUNG PEOPLE

Abstract: This article examines the socio-philosophical nature of enhancing the intellectual potential of young people, its significance for state and societal development, and the key priorities for its advancement. Youth intellectual potential is considered an essential component of human and intellectual capital. The article explores the educational, social, cultural, and institutional factors influencing its formation. Particular attention is paid to the role of state youth policy, educational institutions, families, and local communities in fostering independent and critical thinking, creativity, information literacy, and social responsibility. The article substantiates the close relationship between youth intellectual development, the country's innovative progress, effective public administration, and the preparation of competitive professionals.

Keywords: youth, intellectual potential, human capital, intellectual capital, state youth policy, critical thinking, creativity, education, innovation, sociocultural factors.

KIRISH

Globallashuv, raqamli texnologiyalar rivoji va xalqaro raqobat kuchayib borayotgan hozirgi davrda mamlakatlarning taraqqiyot darajasi nafaqat tabiiy resurslari yoki iqtisodiy imkoniyatlari, balki inson kapitali, ilmiy salohiyati va intellektual resurslaridan qay darajada samarali foydalanishi bilan ham belgilanmoqda. Ayniqsa, yosh avlodning bilim darajasi, mustaqil fikrlash qobiliyati, ijodiy yondashuvi va ijtimoiy mas'uliyati davlatning uzoq muddatli rivojlanish istiqbollarini belgilovchi muhim omillardan hisoblanadi.

Yoshlar jamiyatning eng faol, yangilikka intiluvchan va o'zgarishlarga tez moslashadigan qatlamidir. Ularning intellektual salohiyatini rivojlantirish ta'lim sifati va kasbiy tayyorgarlikni oshirish bilangina cheklanmaydi. Mazkur jarayon dunyoqarashni shakllantirish, ilmiy tafakkurni rivojlantirish, axborotni tanqidiy baholash, muammolarga mustaqil yechim topish va jamiyat hayotida faol ishtirok etish qobiliyatlarini ham qamrab oladi.

O'zbekistonda yoshlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, ularning ta'lim olishi, kasb egallashi, ilm-fan va innovatsiyalar bilan shug'ullanishi uchun shart-sharoitlar yaratish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. O'zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni hamda mamlakatni rivojlantirishga qaratilgan strategik hujjatlarda yoshlarni qo'llab-quvvatlash, ularning tashabbuslarini rag'batlantirish va salohiyatini ro'yobga chiqarish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning yoshlar bilan uchrashuvlari va mamlakat taraqqiyotiga oid nutqlarida ham yosh avlodning bilimli, tashabbuskor va zamonaviy fikrlaydigan bo‘lib voyaga yetishi muhim vazifa sifatida ta’kidlanadi. Bunday yondashuv yoshlarni shunchaki mavjud bilimlarni o‘zlashtiruvchi shaxslar sifatida emas, balki yangi bilimlar yaratuvchi, ijtimoiy muammolarni hal etuvchi va taraqqiyot jarayonida faol ishtirok etuvchi subyektlar sifatida shakllantirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Maqolaning maqsadi yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy asoslarini tahlil qilish, uning rivojlanishiga ta’sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash hamda mazkur jarayonda davlat va jamiyat institutlarining ustuvor vazifalarini asoslab berishdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari yoshlar intellektual salohiyati tushunchasining mazmunini ochib berish, uning inson kapitali bilan o‘zaro aloqasini yoritish, intellektual rivojlanishga ta’sir etuvchi ijtimoiy-madaniy omillarni tahlil qilish va yoshlar salohiyatini ro‘yobga chiqarishga qaratilgan takliflarni ishlab chiqishni qamrab oladi.

Tadqiqotning metodologik asosini tizimli va qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish hamda ijtimoiy-falsafiy yondashuv tashkil etadi. Ushbu metodlar yoshlar intellektual salohiyatini individual qobiliyatlar yig‘indisi sifatida emas, balki shaxs, ta’lim tizimi, ijtimoiy muhit va davlat siyosati o‘zaro ta’sirida shakllanadigan murakkab hodisa sifatida o‘rganish imkonini beradi.

ASOSIY QISM

1. Yoshlar intellektual salohiyatining ijtimoiy-falsafiy mohiyati

Intellektual salohiyat shaxsning bilimlarni egallash, ularni tahlil qilish, mantiqiy xulosalar chiqarish, muammolarni hal etish, yangi g‘oyalarni ilgari surish va o‘z faoliyatida samarali qo‘llash imkoniyatlarini ifodalaydi. U faqat nazariy bilimlar miqdori bilan o‘lchanmaydi. Intellektual salohiyatning amaliy namoyon bo‘lishi bilimlarni hayotiy vaziyatlarga tatbiq etish, mustaqil qaror qabul qilish va yangi sharoitlarga moslashish qobiliyatlarida ham ko‘rinadi.

Mazkur tushunchani inson kapitali va intellektual kapital kategoriyalari bilan o‘zaro aloqadorlikda o‘rganish muhimdir. Inson kapitali insonning bilimlari, malakalari, sog‘lig‘i va mehnat faoliyatiga oid imkoniyatlarini qamrab oladi. Intellektual kapital esa bilimlar, tajriba, innovatsion g‘oyalar va tashkiliy bilimlardan samarali foydalanish bilan bog‘liq imkoniyatlarni ifodalaydi. Yoshlarning intellektual salohiyati ana shu imkoniyatlarning shakllanishi va rivojlanishida muhim o‘rin tutadi.

Biroq mazkur tushunchalarni aynan bir xil ma’noda qo‘llash to‘g‘ri emas. Intellektual salohiyat ko‘proq shaxsning mavjud bilim va qobiliyatlari hamda ularni rivojlantirish imkoniyatlarini ifodalasa, inson kapitali va intellektual kapital kengroq iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlarni ham qamrab oladi.

Yoshlar intellektual salohiyatining muhim xususiyati uning rivojlanuvchanligidir. Shaxsning tafakkuri, dunyoqarashi va bilim darajasi ta’lim, mustaqil izlanish, ijtimoiy muloqot, kitobxonlik, ilmiy faoliyat va hayotiy tajriba orqali takomillashadi. Shu sababli yoshlarning intellektual

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

imkoniyatlarini rivojlantirish bir martalik tadbir emas, balki uzluksiz davom etadigan ijtimoiy-pedagogik jarayondir.

Intellektual salohiyatning rivojlanishi shaxsning jamiyat bilan munosabatlarida ham namoyon bo‘ladi. Mustaqil fikrlaydigan yosh mavjud ma’lumotlarni shunchaki qabul qilish bilan cheklanmaydi, balki ularni tahlil qiladi, turli qarashlarni taqqoslaydi, dalillarni baholaydi va asoslangan xulosalar chiqarishga intiladi. Bunday qobiliyatlar huquqiy ong, fuqarolik mas’uliyati va ijtimoiy faollikning yuksalishiga ham xizmat qiladi.

Shu nuqtayi nazardan, yoshlar intellektual salohiyatini rivojlantirish davlat va jamiyat uchun strategik ahamiyatga ega. Chunki mamlakatning ilmiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy taraqqiyoti bilimli, tashabbuskor va mas’uliyatli insonlar faoliyati bilan chambarchas bog‘liq.

2. Yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirishda davlat siyosatining o‘rni

Yoshlar intellektual salohiyatini rivojlantirishda davlatning vazifasi faqat ta’lim muassasalarini tashkil etish yoki yoshlarni moddiy qo‘llab-quvvatlashdan iborat emas. Davlat, eng avvalo, har bir yoshning o‘z qobiliyatini namoyon etishi, sifatli ta’lim olishi, ilmiy izlanish olib borishi va jamiyat hayotida faol qatnashishi uchun teng imkoniyatlar yaratishi lozim.

O‘zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatining huquqiy asoslari, jumladan, 2016-yil 14-sentabrda qabul qilingan O‘RQ-406-son “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonun bilan mustahkamlangan. Ushbu yo‘nalishdagi siyosat yoshlarning huquq va manfaatlarini ta’minlash, ularning intellektual, ijodiy va jismoniy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi.

Davlat siyosatining samaradorligi qabul qilingan qarorlar va dasturlar soni bilangina emas, balki ularning yoshlar hayotida qanday natija berayotgani bilan ham belgilanadi. Shu sababli ta’lim sifati, yoshlarning ilmiy loyihalardagi ishtiroki, kasbiy tayyorgarligi, innovatsion tashabbuslari va bandligi kabi ko‘rsatkichlarni izchil tahlil qilish muhimdir.

Birinchidan, sifatli va uzluksiz ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Ta’lim tizimi yoshlarni tayyor ma’lumotlarni yodlashga emas, balki bilimlarni anglash, tahlil qilish, amaliyotda qo‘llash va mustaqil xulosalar chiqarishga yo‘naltirishi kerak. Buning uchun muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish, munozara, tadqiqot va amaliy mashg‘ulotlardan samarali foydalanish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, yoshlarning ilmiy va ijodiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash muhim. Ilmiy to‘garaklar, fan olimpiadalari, innovatsion tanlovlar, startap loyihalari va tadqiqot dasturlari yoshlarning o‘z qobiliyatlarini namoyon etishiga yordam beradi. Bunday faoliyatlar yoshlarning nazariy bilimlarini amaliy tajriba bilan boyitib, yangi g‘oyalarni ishlab chiqish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Uchinchidan, raqamli savodxonlik va axborot madaniyatini oshirish dolzarb vazifadir. Axborot oqimi keskin ortib borayotgan sharoitda yoshlar ishonchli manbalarni shubhali ma’lumotlardan farqlay olishi, axborotning haqqoniyligini tekshirishi, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilishi va raqamli

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

vositalardan maqsadli foydalanishi zarur. Bu ko‘nikmalar intellektual mustaqillikni ta’minlash bilan birga, manipulyativ axborot ta’siriga qarshi barqarorlikni ham kuchaytiradi.

To‘rtinchidan, yoshlarning ijtimoiy faolligi va fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirish lozim. Yoshlar davlat va jamiyat hayotiga oid masalalarni muhokama qilish, jamoatchilik loyihalarida qatnashish, ko‘ngillilik faoliyati va tashabbuskorlik orqali o‘z bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog‘lash imkoniyatiga ega bo‘lishi kerak.

Demak, davlat siyosati yoshlar uchun imkoniyatlar yaratish, ularning tashabbuslarini rag‘batlantirish, sifatli ta’limga kirish imkoniyatlarini kengaytirish va intellektual faoliyat natijalaridan foydalanishga sharoit yaratish kabi o‘zaro bog‘liq yo‘nalishlarda amalga oshirilishi zarur.

3. Intellektual salohiyat rivojlanishining ijtimoiy-madaniy omillari

Yoshlar intellektual salohiyatining shakllanishi faqat ta’lim muassasasida amalga oshmaydi. Oila, mahalla, tengdoshlar muhiti, ommaviy axborot vositalari, raqamli platformalar va jamiyatdagi ma’naviy qadriyatlar ham mazkur jarayonga ta’sir ko‘rsatadi.

Oila bolaning dastlabki dunyoqarashi, muloqot madaniyati, bilim olishga munosabati va axloqiy qarashlari shakllanadigan muhim ijtimoiy muhitdir. Oilada kitobxonlikka e’tibor qaratilishi, farzandning fikrini tinglash, savollariga asosli javob berish va mustaqil qarorlar qabul qilishini qo‘llab-quvvatlash intellektual rivojlanish uchun qulay sharoit yaratadi.

Mahalla va mahalliy hamjamiyat esa yoshlarning ijtimoiy tajribasini kengaytirishda muhim o‘rin tutadi. Turli ma’rifiy uchrashuvlar, munozaralar, sport va madaniy tadbirlar, kasbga yo‘naltirish dasturlari yoshlarning muloqot ko‘nikmalari va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bunda yoshlarni faqat nazorat qilish obyektiga aylantirmasdan, ularning tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlashga alohida e’tibor berish zarur.

Ta’lim muassasalarining vazifasi esa yoshlarning bilim olishi bilan bir qatorda, ularni mustaqil izlanishga, dalillarga asoslangan fikr yuritishga va o‘z nuqtayi nazarini asoslashga o‘rgatishdan iborat. O‘qituvchi tayyor bilimni yetkazuvchi shaxs bo‘lish bilan birga, yoshlarning intellektual izlanishlarini yo‘naltiruvchi va rag‘batlantiruvchi pedagog sifatida ham faoliyat yuritishi lozim.

Ijtimoiy-madaniy muhitning yana bir muhim jihati kitobxonlik va ilmiy muloqot madaniyatidir. Badiiy, ilmiy-ommabop va ixtisoslashtirilgan adabiyotlarni o‘qish yoshlarning lug‘at boyligi, tasavvuri va tahliliy fikrlashini kengaytiradi. Ilmiy munozaralarda qatnashish esa turli qarashlarni solishtirish, dalillar bilan ishlash va o‘z fikrini mantiqiy ifodalash qobiliyatini mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, yoshlar o‘rtasida axborotdan yuzaki foydalanish, tayyor xulosalarni tekshirmasdan qabul qilish va vaqtni samarasiz sarflash kabi muammolar intellektual rivojlanishga to‘sqinlik qilishi mumkin. Bunday holatlarni bartaraf etish uchun taqiqlash va nazorat qilish bilangina cheklanmay, yoshlarning tanqidiy fikrlashi, axborot madaniyati va o‘zini o‘zi boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish lozim.

Shunday qilib, yoshlarning intellektual salohiyatini yuksaltirish oila, mahalla, ta’lim muassasasi va davlat tashkilotlari o‘rtasidagi uzviy hamkorlikni talab etadi. Ushbu hamkorlikning samarasi har bir

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

subyektning vazifalari aniq belgilanishi va yoshlarning ehtiyojlariga mos yondashuv tanlanishiga bog‘liq.

4. Yoshlar intellektual salohiyatini rivojlantirish va zamonaviy kadrlar tayyorlash

Bugungi kunda davlat boshqaruvi, huquqni muhofaza qilish, iqtisodiyot, ta’lim va boshqa sohalarda faoliyat yuritadigan mutaxassislardan chuqur bilim, mustaqil qaror qabul qilish, muammolarni tahlil qilish va o‘zgaruvchan sharoitlarga moslashish talab etilmoqda. Shu sababli yoshlar intellektual salohiyatini rivojlantirish kelajakdagi kadrlar sifatini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Zamonaviy mutaxassisning intellektual tayyorgarligi, eng avvalo, kasbiy bilimlarni egallash va ularni amaliy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyatida namoyon bo‘ladi. Biroq bilimning o‘zi yetarli emas. Kasbiy faoliyatda tahliliy fikrlash, axborotni saralash, jamoa bilan ishlash, muloqot qilish va mas’uliyatli qarorlar qabul qilish ko‘nikmalari ham muhim ahamiyatga ega.

Ayniqsa, huquqiy va ijtimoiy-gumanitar ta’lim yo‘nalishlarida yoshlarning mantiqiy tafakkuri, huquqiy ongi, tarixiy xotirasi va ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Tarixiy jarayonlarni tahlil qilish, huquqiy vaziyatlarni baholash, falsafiy muammolarni muhokama qilish va ijtimoiy hodisalar o‘rtasidagi sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi.

Ichki ishlar organlari uchun kadrlar tayyorlash jarayonida ham mazkur jihatlar muhimdir. Chunki huquqni muhofaza qilish faoliyati nafaqat qonunlarni bilish, balki vaziyatni to‘g‘ri baholash, fuqarolar bilan muloqot qilish, qonuniylik va adolat tamoyillariga rioya etish hamda mas’uliyatli qarorlar qabul qilishni talab etadi. Shu ma’noda akademik litseylarda ta’lim olayotgan yoshlarning intellektual va ma’naviy rivojlanishini uyg‘un ta’minlash kelajakdagi kasbiy tayyorgarlik uchun muhim zamin yaratadi.

Yoshlarni zamonaviy kadrlar sifatida shakllantirishda ta’lim mazmunini amaliyot bilan bog‘lash, mustaqil tadqiqot olib borish imkoniyatlarini kengaytirish, fan olimpiadalari va intellektual musobaqalarni rivojlantirish, tajribali mutaxassislar bilan uchrashuvlar tashkil etish maqsadga muvofiq. Bunda o‘quvchining faqat yakuniy natijasini emas, balki uning izlanishi, fikrlashi, muammoga yondashuvi va individual rivojlanishini ham baholash muhimdir.

Yoshlarning intellektual salohiyatidan samarali foydalanish uchun ularning bilim va qobiliyatlariga mos ta’lim hamda kasbiy rivojlanish yo‘nalishlarini tanlashiga ko‘maklashish zarur. Iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlash bilan bir qatorda, turli sabablar tufayli ta’lim imkoniyatlaridan to‘liq foydalana olmayotgan yoshlar uchun ham qo‘shimcha imkoniyatlar yaratish lozim. Chunki intellektual taraqqiyotning barqarorligi alohida iqtidor egalarining yutuqlari bilangina emas, balki keng yoshlar qatlamining bilim va ko‘nikmalari yuksalishi bilan ham belgilanadi.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

5. Yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirishning ustuvor yo‘nalishlari

Yuqoridagi tahlillar yoshlar intellektual salohiyatini rivojlantirish tizimli va uzluksiz yondashuvni talab etishini ko‘rsatadi. Mazkur jarayonning samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo‘nalishlarga e’tibor qaratish maqsadga muvofiq.

Birinchidan, ta’limda mustaqil va tanqidiy fikrlashga yo‘naltirilgan metodlarni keng qo‘llash zarur. O‘quvchilarni muammoli savollarga javob topish, dalillarni solishtirish, xulosalarni asoslash va mustaqil loyihalar ishlab chiqishga jalb etish ularning intellektual faolligini oshiradi.

Ikkinchidan, yoshlarning ilmiy-tadqiqot faoliyatini rag‘batlantirish lozim. Ilmiy to‘garaklar, konferensiyalar, olimpiadalar, ijodiy tanlovlar va amaliy loyihalar orqali nazariy bilimlarni mustahkamlash hamda tadqiqotchilik ko‘nikmalarini shakllantirish mumkin.

Uchinchidan, raqamli va media savodxonlikni rivojlantirish ta’limning ajralmas qismiga aylanishi kerak. Yoshlar axborot manbalarini tanlash, ma’lumotlarni tekshirish, raqamli vositalardan samarali foydalanish va axborot xavfsizligi qoidalariga rioya etish bo‘yicha zarur ko‘nikmalarga ega bo‘lishi lozim.

To‘rtinchidan, yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda ijtimoiy teng imkoniyatlarni ta’minlash muhimdir. Hududiy farqlar, moddiy imkoniyatlar va ta’lim resurslaridan foydalanishdagi cheklovlar yoshlarning qobiliyatlarini namoyon etishiga to‘sqinlik qilmasligi kerak. Shu maqsadda qo‘shimcha ta’lim, mentorlik, masofaviy o‘qitish va kasbiy yo‘naltirish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.

Beshinchidan, davlat, ta’lim muassasalari, oila va mahalla hamkorligini amaliy natijalarga yo‘naltirish lozim. Hamkorlik doirasida yoshlarning ehtiyojlarini o‘rganish, muammolarini aniqlash, individual rivojlanish yo‘nalishlarini belgilash va amalga oshirilgan ishlar samaradorligini baholash tizimini shakllantirish maqsadga muvofiq.

Oltinchidan, yoshlar intellektual salohiyatini baholashda faqat test natijalari yoki olimpiada yutuqlariga tayanib qolmaslik kerak. Mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish, ijodiy yondashuv, jamoada ishlash va bilimlarni amaliyotda qo‘llash kabi ko‘rsatkichlarni ham hisobga olish lozim. Bu yondashuv yoshlarning intellektual rivojlanishini kengroq va xolisroq baholash imkonini beradi.

Mazkur takliflarning izchil amalga oshirilishi yoshlarning intellektual imkoniyatlarini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularning jamiyat taraqqiyotidagi ishtirokini kuchaytirishga, bilim va qobiliyatlarini amaliy natijalarga aylantirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirish zamonaviy davlat va jamiyat taraqqiyotining muhim strategik shartlaridan biridir. Chunki mamlakatning uzoq muddatli rivojlanishi, ilmiy-texnik imkoniyatlari, davlat boshqaruvi samaradorligi va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligi, avvalo, inson kapitalining sifatiga bog‘liq. Shu nuqtayi nazardan, yoshlarning bilim olishi, mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishi va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qolishi lozim.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Tadqiqot natijasida yoshlar intellektual salohiyati faqat individual bilim va qobiliyatlar bilan cheklanmasligi, balki ta’lim sifati, ijtimoiy-madaniy muhit, oilaviy tarbiya, raqamli savodxonlik va davlat tomonidan yaratiladigan imkoniyatlar bilan uzviy bog‘liqligi asoslandi. Demak, mazkur salohiyatni rivojlantirishga alohida tadbirlar yig‘indisi sifatida emas, balki o‘zaro bog‘langan ijtimoiy, pedagogik va institutsional jarayon sifatida yondashish zarur.

Yoshlarning intellektual imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishda ta’lim tizimi alohida o‘rin tutadi. Ta’lim jarayonida tayyor bilimlarni o‘zlashtirish bilan bir qatorda, tanqidiy va ijodiy fikrlash, mustaqil izlanish, axborotni tahlil qilish hamda olingan bilimlarni amaliyotda qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berilishi lozim. Ayniqsa, huquqiy va ijtimoiy-gumanitar fanlarni o‘qitishda tarixiy, huquqiy va falsafiy hodisalarni tahlil qilish yoshlarning dunyoqarashi, fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlarning amaliy samaradorligini muntazam baholab borish muhimdir. Bunda yoshlarning ta’lim natijalari, ilmiy izlanishlardagi ishtiroki, innovatsion tashabbuslari, kasbiy rivojlanishi va ijtimoiy faolligi kabi ko‘rsatkichlarga e’tibor qaratish lozim. Yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirishda teng imkoniyatlarni ta’minlash, iqtidorli yoshlarni qo‘llab-quvvatlash va ta’lim resurslaridan foydalanishda qiynalayotgan yoshlar uchun qo‘shimcha sharoitlar yaratish ham muhim ahamiyatga ega.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, yoshlar intellektual salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlarini ta’lim, ilm-fan, innovatsiya va bandlik yo‘nalishlari bilan uyg‘unlashtirish; ta’limda tanqidiy fikrlash va ilmiy izlanishga yo‘naltirilgan metodlarni kengaytirish; yoshlarning ilmiy va ijodiy tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash; oila, mahalla, ta’lim muassasalari va davlat tashkilotlari hamkorligini mustahkamlash; raqamli va media savodxonlikni oshirish; intellektual salohiyatni baholashda akademik natijalar bilan birga amaliy ko‘nikmalarni ham hisobga olish maqsadga muvofiq.

Umuman olganda, yoshlar intellektual salohiyatini yuksaltirishga yo‘naltirilgan izchil davlat siyosati mamlakatning intellektual resurslarini kengaytirish, zamonaviy va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash hamda jamiyatning innovatsion rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi. Yoshlarning bilim va qobiliyatlarini ro‘yobga chiqarish uchun yaratilgan imkoniyatlar ularning shaxsiy kamolotiga ham, davlat va jamiyat taraqqiyotiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonuni. 2016-yil 14-sentabr, O‘RQ-406-son.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. — Toshkent: O‘zbekiston, 2022.
3. Bilish falsafasi (gnoseologiya). — Toshkent: Universitet, 2005.
4. Ismoilov T.I. O‘zbekistonda uyushmagan yoshlarning ijtimoiy faolligi va bandligini ta’minlashning institutsional tizimi: falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. — Toshkent, 2020.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

5. Temur tuzuklari. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 2018.